

ЮРИДИЧНИЙ ФАКТ, ЮРИДИЧНІ ДІЇ

Юридичні дії – фактичні обставини дійсності, настання яких обумовлено вольовою поведінкою суб'єкта правових відносин. Загальним для юридичних дій є воля особи як активізуючий момент встановлення певних правових явищ. Від свідомості і волі суб'єкта правовідносин залежить здійснення того чи іншого діяння, в разі реалізації якого, ми маємо можливість дати поведінці особи відповідну юридичну оцінку. Воля особи закріплюється як в активній поведінки суб'єкта правовідносин, так і в стриманні небажаних проявів активності. Інакше кажучи вольова поведінка суб'єкта правових відносин проявляється в юридично значущих діях або бездіяльності особи.

В залежності від форми прояву, юридичні дії поділяються на правомірні і неправомірні. Правомірні юридичні дії відповідають диспозиції правової норми, або встановленому сторонами правовому регулятору правовідносин (цивільно-правовий договір). Вони є підставою виникнення, зміни або припинення регулятивних цивільних правовідносин.

Неправомірні юридичні дії є формою поведінки особи, яка суперечить правовим приписам, завдає шкоди інтересам суспільства і держави. Типовими для цивільного права України є такі види неправомірних дій, до яких відносяться правопорушення і делікти. Неправомірні юридичні дії є передумовою виникнення, зміни або припинення охоронних цивільних правовідносин.

В теорія цивільного права України правомірні юридичні дії поділяються на юридичні акти і юридичні вчинки.

Юридичними актами є дії, спрямовані на досягнення бажаного правового результату. На думку О. О. Красавчикова, юридичні акти відносяться до тих дій, в яких особа керується заздалегідь поставленою ціллю. Постановка цілі потребує наявності певних передумов

психологічного порядку – стремлінь, бажань. Вибір основного і головного з численних бажань і спонукань здійснюється за посередництвом вольового акту. Останній опосередковується свідомістю. Виходить що воля, перед тим як їй бути виявленою, має як передумову свідоме рішення, в якому полягає вибір бажаного і можливого.

Перед тим як діяти, особа уявляє собі результат своєї дії і обирає модель поведінки, яка складається з конкретних дій. Так, будучи свідомим вольовим проявом юридичний акт в виді належного виконання цивільно-правового зобов'язання є дією, спрямованою на розірвання договору, тобто є юридичним фактом, яким припиняються цивільні правовідносини. У такому разі основна властивість юридичного акту визначається волею особи, яка уявляє результат у вигляді виникнення, зміни чи припинення суб'єктивних цивільних прав, юридичних обов'язків або цивільних правовідносин в цілому, обирає засоби досягнення цілі і діє для її реалізації. Етапами такого вольового акту є: 1) спонукання до здійснення вольового акту; 2) уявлення мети дії; 3) уявлення засобів, необхідних для досягнення наміченої мети; 4) намір здійснити певну дію; 5) рішення виконати дію; 6) вольове зусилля, пов'язане з «боротьбою» мотивів, тобто протиборством особистих позицій людини; 7) прийняття рішення – визначення лінії поведінки в ситуації невизначеності дій, які за певних умов можуть призвести до бажаного результату; 8) виконання дії і його поточне коректування.

В свою чергу, юридичний вчинок викликає певні наслідки, незалежно від того, чи була така юридична дія спрямовані на їх досягнення чи ні, усвідомлював чи не усвідомлював суб'єкт цивільних правовідносин їхнє правове значення, бажав чи не бажав їх настання.

Значна частина правомірних вчинків породжується матеріально-предметною діяльністю людей (виробництвом, споживанням матеріальних благ, створенням творів літератури і мистецтва, відкриттів і винаходів

тощо). Ще М. М. Агарков у своїй праці «Понятие сделки по советскому гражданскому праву», проводячи розмежування між правочином і юридичним вчинком, дійшов висновку про наявність певного виду дій, для яких притаманна така ознака. «Ці дії призводять до юридичних наслідків, якщо вони створюють певний, визначений в законі об'єктивований результат. До числа таких відносяться створення літературного, художнього, музичного чи наукового твору, винахід, технічне вдосконалення і т. д. До числа цих дій відносять також добровільну діяльність в чужому інтересі (*negotiorum gestio*). Оскільки закон пов'язує в цьому випадку настання юридичного ефекту з досягненням певного об'єктивованого результату. Вигадування віршу створює авторське право незалежно від того, чи усвідомлював автор значення своїх дій. Винахід створює для винахідника відповідні права, навіть якщо він не досяг цивільного повноліття».

В свою чергу, в залежності від статусу суб'єктів правовідносин, що вчиняють дії, юридичні акти поділяються на акти суб'єктів приватного права, до яких відноситься правочини. і акти суб'єктів публічного права (індивідуально-правові акти, адміністративні акти, судові рішення).

Юридична наука також розглядає юридичні акти, поділяючи їх на акти юридичної спрямованості – індивідуальні адміністративні акти та дії посадових осіб, органів, організацій, спрямовані на досягнення певного юридичного результату, і акти неюридичної спрямованості, – які викликають правові наслідки незалежно від того, були вони спрямовані на досягнення цих наслідків чи ні.

Літ.: 1. *Агарков М. М.* Понятие сделки по советскому гражданскому праву // Советское государство и право. - 1946. - № 3-4. - с. 41-55.

2. *Исаков В. Б.* Юридические факты в советском праве / Исаков В. Б. – М.: Юридическая литература. – 1984. – 144 с.

3. *Коструба А. В.* Юридичні факти в механізмі правоприпинення цивільних відносин: монографія / А. В. Коструба. – К.: Ін Юре, 2014. – 376 с.

4. *Красавчиков О. А.* Юридические факты в советском гражданском праве / Красавчиков О. А. – М. : Госюриздат. – 1958. – 182 с.